

שורשי אויר

ט"ו בשבט תשפ"ד

בן אדם כעץ שתול על מים שרש מבקש
בן אדם כסנה מול השמים בו בוערת אש
(יענקל'ה רוטבליט)

בלב החורף מגיע אלינו חג האילנות והטבע, ומפציר בנו לאחוז בתקווה - תקווה ללב לב, לפריחה, תקווה שנראה פירות לעמלנו. היכולת להביט קדימה נבחנת השנה ביתר שאת - האם נוכל לנטוע עתיד עבורנו ועבור הדור הבא? האם נצליח לצמוח, אף שחשנו שהאדמה נשמטת מתחת לרגלינו? עד כמה עמוקים השורשים שלנו וכיצד הם יכולים להמשיך ולהזין אותנו ואת עמידתנו בעולם?

מתוך מציאות זו אנו מציעים השנה תוספת חדשה לסדר ט"ו בשבט, בו ניתן מקום לבני האדם, המגלים כוחות גנוזים בתוך סביבתנו הצמאה למים חיים ומבקשת שורש, ולאותם שמתייצבים בשאלה, בתפילה ובתביעה אל מול השמים, אל מול הרוח.

ארבע כוסות סדר ט"ו בשבט שלנו ינועו ברוח, בין מים ואש, לפי מילותיו של יענקל'ה רוטבליט בשירו רואים רחוק רואים שקוף - "בן אדם כעץ שתול על מים, שורש מבקש, בן אדם כסנה מול השמים, בו בוערת אש".

בכל חלק של הסדר

נברך על היש ונבקש משאלה לעתיד

נשמח על הקיים

נציין את שאבד ואנו מתגעגעים אליו

נודה על פירותינו

ונשזור תקווה עדינה לעתיד.

המקורות שבסדר שלנו מזמינים אותנו לקרוא וללמוד איתם, לשוחח ולהוסיף עליהם משלנו. שילבנו בתוכם יצירות של תושבי הנגב המערבי, סלעית לזר מקיבוץ סעד, אלדד אנדן וישראל נטע מקיבוץ בארי, בתפילה לחזרתם לביתם ולשדותיהם בקרוב. שיהיו לנו שורשי אוויר לנשימה, לצמיחה ולהתפתחות.

ט"ו בשבט שמת,

נירה נחליאל
מדרשת חנתון

בְּן אָדָם כֵּעֵץ

ברכה

האדם נטוע בסביבתו - הטבעית והחברתית. נברך על גילויי האנושיות, החום והאכפתיות שנחשפים בפנינו.

מרשש אילן ברות, מרחוק נושר כוכב, משאלות לבי בחושך נרשמות עכשו:
מהי המשאלה שלך לבני האדם שסביבך?

הודיה

ברכת האילנות

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
שֶׁלֹא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כְּלוֹם
וּבְרָא בּוֹ בְרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת
לְהַנּוֹת בָּהֶן בְּנֵי אָדָם.

תקווה

עץ האגס | זלדה

עץ האגס שצומח בגינת השכנים קרן אור פתאום, שואב לתוכו את זיו העולם, מושיט, נושא אלי ענפיו ואגסיו הקטנים, מלאים באותו יין דבש מתוק וטוב. מלחץ הכמיהה התעופפו פרחיו הלבנים המשופעים בבשמים עם הרוח לאין. העץ זרח, רומז לנפשי רמז שאין העולם מתקיים אלא בסוד האור, אור של יופי.

כמה שמחה יש בלבי בגלל עץ זה. עם רדת הגשם התהדר בזהב עד כי לא אכיר מראהו. על כל פרי שעשה הצמיח כתר מחוטב כמראה זהב לטוש, וכל עלה בפני עצמו נוצץ, כל עלה רחוף ומואר.

שוחחתי עם העץ הלח ברוב חיבה, בלא מלים ותנועות. יופיו הושיט אצבע ישר אל נפשי. ... נפקחה בי התקווה. נפקחה בי הראייה. זו היא שעה של הסתכלות, רגע של התבוננות ששרשיו בגן עדן. נפתח השער לאין, לעדן. גופי ברהלוף המלא צער, הרעוע, החלש מטבעו, ידע רגע של שלום, רגע של אמת, רגע של מלאות.... בעץ הזה יש פתחים הרבה לצאת מתוך החושך. ... געגעועי וגעגעועי מחומר אחד קורצו. אורו של העץ הנראה ואינו רואה נגע באור נשמתו הרואה ואינה נראית. ... היקף חיי גדל לאין שיעור. ציפור אחוזת קסם, זלדה - כתבים וציורים, הוצאת עמותת זלדה ויצירתה, 2014, עמ' 83-84.

שמחה

כי באמת האדם נקרא "עץ השדה", ככתוב (דברים כ, ט)
"כי האדם עץ השדה", רק שהוא אילן הפוך, כי העץ שורשו
למטה תקוע בארץ, ואילו האדם שרשו למעלה, כי הנשמה
הוא שורש שלו, והיא מן השמים. והידיים הם ענפי האילן,
הרגלים הם ענפים על ענפים, גופו עיקר האילן. ולמה הוא
אילן הפוך, כי העץ שורשו למטה, כי העץ חיותו מן האדמה,
והאדם חיות נשמתו מן השמים.

המהר"ל, נצח ישראל ז'

געגוע

עוקץ | סלעית לזר

בְּמַעֲרֻכּוֹת אָנוּשִׁיּוֹת הֶקְשֶׁר שְׁבָרִירִי
אֵךְ בְּעוֹלָם הַצְּמָחִים יָדוּעַ וּבְדוּק:
מְהוֹרְמוֹנֵי הַהֶבְשְׁלָה שֶׁל הַפְּרִי
מִתְפַּתַּחַת רִקְמַת הַנְּתוּק
רקמת הניתוק, פרדס 2019

שְׁתוּל עַל מַיִם

ברכה

עץ השתול ואינו נטוע, על מים ולא על אדמה - מסמל גמישות בצמיחה, ואפילו אפשרות של ניידות ותנועה. נברך על המים החיים שמרוזים ומעשירים אותנו, ועל אפשרויות הצמיחה שהם מעניקים לנו.

מרשרש אילן ברות, מרחוק נושר כוכב, משאלות לבי בחושך נרשמות עכשו:
מהי המשאלה שלך לצמיחה והתפתחות?

הודיה

ביום זה נטעו ילדנו עצים חדשים, עצי-דעת ועצי-חיים לאומה לימים הבאים. גם אנחנו, נבחרי ישראל, נטענו היום נטיעה חדשה. בפקודת הדורות שחלפו ולמען הדורות שיבואו, נטענו היום את האילן הנאה - אילן עצמאות ישראל. שומה על האסיפה המכוננת לטפח את העץ הזה ולדאוג לכך שיגדל וישא פרי ובצילו ישכון העם לבטח, ישכנו לבטח כל תושבי מדינת ישראל.

נאום ראשון של יושב-ראש הכנסת יוסף שפרינצק, ביום ייסוד הכנסת, ט' בשבט תש"ט 14.2.1949

שמחה

אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הֵלֵךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וּבְדַרְכַּי חֲטָאִים
לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לְצִידִים לֹא יָשָׁב.
כִּי אִם בְּתוֹרַת ה' חֲפָצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה.
וְהָיָה כְּעֵץ שְׁתוּל עַל פְּלָגֵי מַיִם אֲשֶׁר פְּרִיּוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעֵלְהוּ
לֹא יִבּוֹל וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ.
תהילים פרק א, א-ג
"וְהָיָה כְּעֵץ שְׁתוּל עַל פְּלָגֵי מַיִם" - כעץ שתול ולא כעץ נטוע, שכל הלומד תורה מרב אחד, אינו רואה סימן ברכה לעולם.

בבלי עבודה זרה יט ע"א

תקווה

חשק נטיעת אילנות נובע מחפץ הטבת הדורות הבאים.
הראי"ה קוק

געגוע

שדה חיטה, סוף ינואר | ישראל נטע
... לך תסביר קדשה כזאת אין
האדמה נושמת, והכל פה גורי הולך אלי מקצה
השדה ועד סופה. ושירת האקליפטוסים, לך תסביר,
שאני יודעת גבולות - הירק הזהבי והירק האדם והירק
הירק והירק הבהיר והירק העמק ופספוט הצמרות ועדר
הצמרות והרוח בצמרות ולחישת הצמרות לך תסביר
געגוע כזה ...

קטע מהשיר, צפון דרום מערב, כרמל 2006, עמ' 40

שָׁרֵשׁ מִבְּקֶשׁ

ברכה

לכל אחד ואחת מאיתנו "עץ שורשים". נברך על השורשים המשפחתיים והתרבותיים שמהם ינקנו, המעניקים לנו יציבות וביטחון גם כשהאדמה רועדת מתחתינו.

מרשרש אילן ברות, מרחוק נושר כוכב, משאלות לבי בחושך נרשמות עכשו:
מאיזה "שורש" אתם מבקשים לינוק?

שמחה

יחד | שמרית אור
עוד נדע ימים טובים מאלה,
עוד נדע ימים טובים פי אלף
שורשינו יעמיקו סלע
כמו ארזים בהר.
רק אם נאמין בעוז הרוח,
רק אם נאמין ולא ננוח
בימים של סער ברקיע
כאש התמיד נבער.

הודיה

אין אני חושב זאת לאסון שעם ישראל מתחלק לשבטים. אנו יודעים כי מאז ומעולם היינו מחולקים לשנים-עשר שבטים. לאילן שלנו היו הרבה ענפים והם נשאו הרבה פירות, וטוב לאילן שענפיו מרובים.
אבל במה דברים אמורים? אם גם שורשיו מרובים.
ולפיכך חושב אני לחסרון גדול, אילו לא היינו מרובי פרצופים כל-כך והיה לנו רק פרצוף אחד. מובן, שצריכה להיות נשמה אחת ולב אחד, אבל ככל אשר ירבו אברינו וענפינו כן יגבר כוחנו, ולא הייתי רוצה כלל וכלל שיבטל לא רק אחד מששים, אלא אפילו אחד מאלף מהאומה; להפך, כל אחד יחיה על פי דרכו ועל פי רוחו, וכל ענף ישא את פרו.
אבל על כל הענפים להתחבר לגזע אחד, ועל-ידי מערכת הגידים המאוחדת יגיעו גם לשרשים העמוקים וינקו ממעמקי האופל והחושך של האומה. אם השרשים יגלו - יתיבשו, ורק בהיותם במעמקים בתוך האדמה יהיו מלאי ליח ויפרנסו את הגזע, את הענפים והפירות.
חיים נחמן ביאליק, מתוך דברים שבעל פה, תרפ"ז

תקווה

שורשים וכנפיים | אמנון שמוש
והיה כמובן המורה לעברית. הוא נתן לנו לכתוב חיבור "מה אני רוצה להיות שאהיה גדול". אני ישבתי וחשבתי והתעצבנתי. לא ידעתי מה לכתוב. אחר-כך כתבתי וכתבתי כאילו אחז אותי בולמוס. "אני רוצה להיות גם עם שורשים, גם עם כנפיים", כתבתי. למה חייב אדם לוותר על השורשים, אם ליבו חפץ בכנפיים? (כתבתי שלושה סימני שאלה, אחר כך מחקתי שניים).
השורשים מפסידים כל כך הרבה, כשהם תקועים באדמה ואינם יכולים לרחף ולראות את נופו האדיר של העץ שהם חלק ממנו ואת היער הגדול שהעץ כולו הוא חלק ממנו.
והציפורים שעל העץ, שזכו ויש להן כנפיים, חסרות הן את האחיזה בקרקע. קניהן תלויים בחסדיה של רוח סערה ובחוסנו של העץ, שבסתר ענפיו הן חוסות. על כן, סיימתי, כשאהיה גדול אני רוצה להיות אדם עם שורשים וכנפיים.
תמונות מבית הספר העממי

געגוע

אדמתי לאהוב | אנדד אלדן
עתיק מאתנו העץ על פְּרִי
סְבוּךְ שָׁרְשִׁים וְנוֹף.
אַחֲרוֹן שָׁרְשָׁיו אֲדָמָה תִּלְטֹף
תָּחוּם יִרְק אוֹתוֹ נָתַן
מִפְּנֵי הָעֵבֶב.
אֶת נוֹשְׂאֵי הַפְּרִי נִטְעֵנוּ
וְהֵם צְוֹנוּ
אֲדָמָתָם לְאֵהָב לְאֵהָב...

כֶּסֶּנָה מוֹל הַשָּׁמַיִם בּוֹ בּוֹעֶרֶת אֵשׁ

ברכה

הֶסֶנָה הוּא שִׁיחַ טִבְעִי הַבּוֹעֵר וְאִינוּ מְצִיֵּית לַחֻקֵי הַטִּבְעַ. נִבְרַךְ עַל הָאֵלֹהִים בִּינֵינוּ שֶׁמְצִיֵּיצְבִים בְּלֹהֵט וְאִינָם מְתִיֵּיאֲשִׁים, וּמַחְבְּרִים בֵּין אֶרֶץ לַשָּׁמַיִם.

מְרַשֵּׁשׁ אֵילָן בְּרוּחַ, מְרַחֵק נוֹשֵׁר כּוֹכֵב, מְשַׁאלוֹת לְבִי בַחֹשֶׁךְ נְרַשְׁמוֹת עֵכָשׁ: מַהִי הַמְּשַׁאלָה שֶׁלָךְ לְתִיקוֹן בַּחֲבֵרָה הַיִּשְׂרָאֵלִית?

הוֹדִיָה

יֵשׁ הַבְּדֵל בְּלִשׁוֹן בֵּין עֲמִידָה וּבֵין הַתִּיַּיצְבוֹת, שֶׁעֲמִידָה הוּא רֶק הַפֶּךְ הַיִּשְׁבִּיבָה אוֹ הַשְּׂכִיבָה וְהַהֲלִיכָה, אֲבָל הַתִּיַּיצְבוֹת הוּא הָעֲמִידָה שְׁצָרִיכָה כּוֹחַ וְחִיזוּק לְהִיּוֹת נֶשֶׁאֵר עַל עַמְדוֹ, כְּמוֹ לִפְנֵי גְדוּל, לִפְנֵי בַעַל רִיבּוֹ.

הַמַּלְבִּי"ם, פִּירוּשׁ לְשִׁמּוּאֵל א', יט, כ

שׁוֹרְשֵׁיו שֶׁל הָעֵץ הַיְהוּדִי נֶעֱצָוִים בְּהַתְּנַגְדוֹת. הַתִּיַּיצְבוֹת הַיְנָה הַתְּרַסָּה גַם כִּנְגַד הַגּוֹרֵל, וּמְרִידָה מְתַמְדָּת בְּקִיּוּם הַמְּצִיג עֲצָמוֹ כְּמִקְבֹּעַ וְכִכְמַעַט בְּלִתִּי נִיתֵן לְשִׁינוֹ. אֲנַחְנוּ יִכּוֹלִים לְהַבִּין אֵת הַתִּיַּיצְבוֹת לֹא רֶק כְּמְרִידָה בְּגוֹרֵל אֲלָא כְּאִמּוּנָה בִּיכּוֹלֵת שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְעַצְבוֹ בְּמַעֲשֵׂיהֶם, מֵתוֹךְ לְקִיחַת אַחֲרִיּוֹת וְכִינּוּנָה שֶׁל אֲתִיקָה. אֲנוּ מְאֻמִּינִים כִּי בְּזִמְנִים שְׁבָהֶם הַחֲבֵרָה הַיִּשְׂרָאֵלִית מַחְפֶּשֶׁת אֵת דְּרָכָה, יִשְׁנָה חֲשִׁיבוֹת מְכַרְעַת בְּהִיעֲנוֹת לְקִרְיָאָה הַמוֹפִיעָה בְּדַמּוֹת שֶׁל מִשְׁבֵּר, אֲשֶׁר מְצָרִיךְ הַתִּיַּיצְבוֹת שֶׁתַּחֲדָשׁ יִמֵּינוּ כְּקֶדֶם.

עוֹדֵד רוֹן וְשַׁחַר פִּישֵׁר, מֵתוֹךְ הַקְּרִיָּאָה וְהַתִּיַּיצְבוֹת: הַמְּסוֹרֹת הַיְהוּדִית אֶל מוֹל הַכּוֹחַ וְהַגּוֹרֵל

שִׁמְחָה

כֶּשֶׁם שֶׁלְשִׁמְיִים יֵשׁ לֵב וְהוּא סִינִי "בְּעֵר בְּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם" (דְּבָרִים ד', יא), כִּךְ לִסְנֵה יֵשׁ לֵב. וְמִי שֶׁמְבִיט אֶל לֵב קוֹצִים בּוֹעֵרִים בְּלֵב מְדַבֵּר יִכּוֹל שְׁגֹם לִיבּוֹ שֶׁלּוֹ יִבְעֵר, שְׁקוֹל ה' הַקּוֹרָא לוֹ בְּלֵב מְדַבֵּר יַחְצוֹב לְהַבּוֹת אֵשׁ וְיִהְיֶה "בְּאֵשׁ בְּעֶרְתָּ עֵצֶר בְּעֶצְמֹתַי", יִכּוֹל שִׁיַּהֲפֹךְ אָדָם לִסְנֵה מוֹל הַשָּׁמַיִם. יִכּוֹל שִׁיגְלָה שֶׁלֹּא הַסְּנָה בּוֹעֵר בְּאֵשׁ, זֶה הוּא הַבּוֹעֵר בְּאֵשׁ.

הַלֵּל מֵאֵלֵי, בּוֹ בּוֹעֶרֶת אֵשׁ, מְקוֹר רֵאשׁוֹן, 2020

תְּקוּוּהָ

נִילִי מְרַגְלִית הִיא אַחוֹת בְּמַקְצוּעָה בְּבֵית הַחוֹלִים סוֹרוּקָה, תּוֹשַׁבַת נִיר עוֹז, שֶׁנִּחְטְפָה עִם עֲשָׂרוֹת מֵתוֹשְׁבֵי קִיבּוּצָה. בְּמִנְהַרֹת הַחֲמָאָס הַזְּדֵהֲתָה לִפְנֵי הַשּׁוֹבִים כְּאַחוֹת בְּסוֹרוּקָה וּבִמְשַׁךְ 50 יָמִים וְלִילוֹת טִיפְלָה בַּחֲבֵרָיָה, עֲשֵׂתָה כֹּל שְׁבִיכּוֹלָתָה לְעוֹזוֹר לָהֶם וּלְשַׁפֵּר אֶת מְצַבָּם: "בְּאִיזְשֵׁהוּ שֶׁלֵּב הַגִּיעַ מִדְּלַחַץ דָּם, אֲזִי הַשְּׁתַּמְשֵׁתִי בְּמִדִּידוֹת הָאֵלֶּה כְּדִי לְהַרְאוֹת לָהֶם כְּמָה דְּחוּף שִׁיגִיעוֹ הַתְּרוּפּוֹת. הִיתָה לִי חֲפִיסָה אַחַת שֶׁל אַנְטִיבִיּוֹטִיקָה וְהַחֲלֹטִיתִי שְׁאִנִּי נּוֹתַנְתָּ אוֹתָה לְתַמִּי (מְצַגֵּר) כִּי הַפְּצַעִים שֶׁלָהּ הַזְּדֵהֲמוֹ, אֲךָ זֶה לֹא עֹזֵר. רְאִיתִי בְּאֶרֶן דְּבֶשׁ. עֲשִׂיתִי חֲבִישַׁת דְּבֶשׁ זֶה עֵבֵד, זֶה הִיָּה כְּמוֹ קֶסֶם. כְּשֶׁאֲזַלּוּ הַתְּרוּפּוֹת הַתְּרַעֲתִי שְׁאִנִּי חִיִּיבַת תְּרוּפּוֹת, וְאֲנִי מֵתַעַקֶּשֶׁת, אוֹכֵלֵת לָהֶם אֶת הָרֵאשׁ, הַפְּחַדְתִּי 'מָה, אַתָּה רוֹצָה שֶׁהוּא יָמוֹת לָךְ עֵכָשִׁי?' הֵם הַתְּעַצְבוּ עָלַי לְמָה אֲנִי הוֹלֵכֶת לְבִכִּירִים וְאוֹמֵרֶת שֶׁחֲסֵרוֹת תְּרוּפּוֹת. אֲנִי כִבֵּר 12 שָׁנִים אַחוֹת, זֶה חֲלֵק מִשְׁמַעוֹתֵי בְּזֵהוֹת שֶׁלִּי - לְעוֹזֵר לְאִנְשִׁים וּלְטַפֵּל בְּאִנְשִׁים. הַמַּקְצוּעַ הַזֶּה שֶׁמֵר עָלַי".

ע"פ עוֹדֵתָה בְּתוֹכִינִית עוֹבְדָה

גַּעְגּוּעַ

אַנְטֵנָה | סְכִינָה מִסַּג

בְּאֲמָצֵעַ
הָעֶכְשָׁו
הָאֲשֵׁר שֶׁל בְּרוֹשׁ
עִם רֵאשׁ בְּשָׁמַיִם
וְשָׁרֵשׁ בְּתֵהוּם
אֲשֵׁב מִתְחַתָּיו
אַמְתִּין
לְשִׁדוֹר
מִן הַנְּצוֹחַ

עַל הַיּוֹפִי הַבְּלִתִּי מְצוֹי שֶׁל הַמְּצוֹי, עֵמ' 128

עוד שדי פורח | פניה ברגשטיין

עוד שְׁדֵי פֹרֵחַ וְעוֹלָה שְׁבֵלֶת,
עוד נִירֵי פְתוּחַ לְטַלְלִים וְאוֹר,
עוד גַּפְנֵי רוֹדְמֶת, שְׁקֵטָה צוֹפָה לָּהּ
אֶל יָמִים יְבוֹאוּ, אֶל אָבִיב יַעוֹר.

על כַּפּוֹת מֵאֲזָנִים, בְּמַרְחָק מְבֵלִית,
אִי יְנוּעוּ עֶרֶשׁ, עֵירָה, בֵּית אָב,
כְּלָנִית שְׁנֵי עַל סֵלַע מְאֲדָמֶת
אֶלֵי בְנֵי צוּהֶלֶת וְאֶל תְּכוּל עֵינָיו.

עוד עֲדָרֵי בְּטַפֵּף בְּקָר בְּקָר יַעַל
אֶל גְּבֻעוֹת הַיֶּרֶק בְּדַנְדוֹן צְעִיר,
כֹּל עוֹד טַל וְשֶׁמֶשׁ, עֲנָנָה וְקִשְׁת -
שְׁדָמְתִי מוֹפְזֶת וַיֶּרֶק הַנִּיר.

